

Evaluering av næringsprogrammet i Gjøvikregionen

Om rapporten

Evaluering av næringsprogrammet i Gjøvikregionen

Oppdragsgiver

Gjøvikregionen Utvikling

Prosjektperiode

April - juni 2019

Prosjektteam

André Flatnes

Om Oxford Research

Knowledge for a better society

Oxford Research er et nordisk analyseselskap. Vi dokumenterer og utvikler kunnskap gjennom analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger.

Vi kombinerer vitenskapelige arbeidsmetoder med kreativ idéutvikling for å tilføre våre kunder ny kunnskap. Vårt spesialfelt er analyser og evalueringer innen nærings- og regionalutvikling, forskning og utdanning samt velferds- og utdanningspolitikk.

Oxford Research ble grunnlagt i 1995 og har selskaper i Norge, Danmark, Sverige og Finland. Oxford Research er en del av Oxford-gruppen og retter sitt arbeid mot det nordiske og det europeiske markedet.

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
(+47) 40 00 57 93
post@oxford.no
www.oxford.no

Forord

Denne rapporten inneholder en evaluering av næringsprogrammet i Gjøvikregionen, som har vært operativt i om lag to og et halvt år. Formålet med evalueringen er å gi eierkommunene innsikt i leveransen, aktivitetene og resultatene av programmet. Evalueringen skal utgjøre et kunnskapsgrunnlag for beslutningen om en eventuell videreføring av programmet, og peke på eventuelle forbedringsmuligheter i programmet.

Evalueringen er gjennomført av senioranalytiker André Flatnes. Kai Henning Glæserud og Bjørn Iversen har vært ansvarlige for evalueringsoppdraget fra oppdragsgivers side. Vi takker for oppdraget og for godt samarbeid.

Kristiansand, 7. juni 2019

André Flatnes
Prosjektleder
Oxford Research AS

Innhold

1.	Evalueringens formål og metode	5
2.	Programmets innhold og resultater	6
2.1	Initiering og gjennomføring av programmet	6
2.2	Organisasjon	6
2.3	Målstruktur og arbeidsform	7
2.4	Samspill med andre virkemiddelordninger	8
2.5	Programmets innretting	9
2.6	Programmets resultater og effekter	10
3.	Evaluators oppsummering og vurdering	13
3.1	Oppsummering	13
3.2	Evaluators vurdering	13
3.3	Anbefalinger	14

Figurliste

Figur 1:	Næringsprogrammets innsatsaddisjonalitet	11
Figur 2:	Realisering av effekter	11
Figur 3:	Effekten av støtten fra næringsprogrammet på bedriftene	12
Figur 4:	Næringsprogrammets betydning for styrking av bedrifters utviklingsevne	12

Tabelliste

Tabell 1:	Informanter	5
Tabell 2:	Finansiering av næringsprogrammet. Per deltakerkommune og år.	6
Tabell 3:	Tilsagnsmottakernes kundeforhold til Innovasjon Norge	8
Tabell 4:	Innvilgede søknader fra programmet per år. Antall og beløp.	9
Tabell 5:	Innvilgede søknader fra programmet per innsatsområde. Antall og beløp.	9
Tabell 6:	Innvilgede søknader fra programmet per kommune. Antall og beløp.	10
Tabell 7:	Innvilgede søknader fra programmet per prosjektfase. Antall og beløp.	10
Tabell 8:	Etablerte årsverk med støtte fra næringsprogrammet	10

1. Evalueringens formål og metode

Næringsprogrammet i Gjøvikregionen var operativt fra januar 2017, og Gjøvikregionen Utvikling har ønsket å få gjennomført en midtveiseevaluering av programmet. Evalueringen dokumenterer og vurderer sentrale aspekter ved næringsprogrammets organisasjon og leveranse, aktiviteter og tiltak, og resultater og måloppnåelse på dette stadiet i programgjennomføringen. Den har et særlig fokus på å identifisere forbedringspunkter.

Evalueringen baserer seg på data fra dokumentgjennomgang, en spørreundersøkelse til bedrifter støttet av programmet og intervjuer med sentrale personer i programmet. Følgende dokumenter er gjennomgått av evaluators:

- Programbeskrivelse
- Prosjektoversikt
- Årsrapporter for 2017 og 2018
- Protokoller fra styremøter
- Diverse presentasjoner av programmet
- Oxford Research (2018) Evaluering av omstillingsprogrammet i Vestre Toten

Spørreundersøkelsen ble sendt til 29 bedrifter, hvorav 26 responderte. Dette gir en svarprosent på 90, hvilket evaluator betrakter som en meget god svarprosent.

Følgende personer er intervjuet i forbindelse med evalueringen:

Tabell 1: Informanter

Navn	Organisasjon og rolle
Kai Henning Glæserud	Gjøvikregionen Utvikling, programledelsen
Bjørn Iversen	Gjøvikregionen Utvikling, programledelsen
Gro Tollefsrud Fjeld	Mustad Autoline AS, medlem av programstyret
Lars Rognås	Sintef, medlem av programstyret
Bjørn Fauchald	Vestre Toten kommune, rådmann og leder av programstyret
Per Anthony Rognerud	Gjøvik kommune, kommunalsjef for samfunnsutvikling og medlem av programstyret
Arne Skogsbakken	Søndre Land kommune, rådmann og medlem av programstyret
Guri Bråthen	Østre Toten kommune, ordfører og medlem av programstyret
Stine Røen	Østre Toten kommune, næringsrådgiver
Trond Husan	Innovasjon Norge, finansieringsrådgiver

Kilde: Oxford Research

Rapporten består av et datakapittel (kapittel 2) og et kapittel med evaluators vurderinger (kapittel 3). Informasjonen som presenteres i kapittel 2 er innhentet i dokumentgjennomgangen, spørreundersøkelsen og intervjuene beskrevet over. Kapittel 3 inneholder evaluators vurdering av næringsprogrammets resultater og leveranse, samt innspill til justeringer.

2. Programmets innhold og resultater

Næringsprogrammet i Gjøvikregionen ble lansert som idé i 2013, og springer ut av omstillingsprogrammet for Vestre Toten kommune (2010-17) og byregionprogrammet for Gjøvikregionen (2014-18). Byregionprogrammet bidro til forankring av det regionale samarbeidet innen næringsutvikling, samt identifisering av satsingsområder (bransjer), mens omstillingsprogrammet utviklet en arbeidsform og rutiner som er videreført i næringsprogrammet. Omstillingsprogrammet gjennomførte også Innovasjon Norges konsept SMB-utvikling med deltakelse fra bedrifter også utenfor Vestre Toten, blant annet med tanke på å utvikle regionalt samarbeid om næringsutvikling. Næringsprogrammet utgjør en videre utvikling av dette regionale samarbeidet.

2.1 Initiering og gjennomføring av programmet

Høsten 2015 behandlet de fem kommunene i Gjøvikregionen fremtidig organisering av og samarbeid om næringsutviklingsarbeidet i regionen. Det ble foretatt en ansvarsfordeling mellom kommunene og regionnivået om det ordinære næringsutviklingsarbeidet, og det ble vedtatt etableringen av et næringsutviklingsprogram for regionen. Gjøvik, Søndre Land, Vestre Toten og Østre Toten valgte å delta i programmet, mens Nordre Land valgte å ikke delta.

Programmet ble etablert i 2016, med full drift fra januar 2017. Det ble etablert som et prøveprosjekt med en programperiode på tre år. En evaluering etter to års drift skulle ligge til grunn for vurderingen av en videreføring av programmet.

2.2 Organisasjon

Kommunene avgjør selv størrelsen på sitt finansielle bidrag til næringsprogrammet, men bidragene gjenspeiler langt på vei befolkningstallene i kommunene. Vestre Toten kommune opprettholdt nivået på finansiering fra omstillingsprogrammet, og Gjøvik kommune hadde også midler avsatt til næringsutvikling. Søndre Land er også tidligere omstillingskommune (avsluttet 2016), og har dermed erfaring med å bevilge midler til næringsutvikling. Østre Toten kommune hadde ikke tidligere avsatt midler til næringsutvikling, og måtte således prioritere dette innen kommunens budsjetttramme.

Finansieringen av programmet fordelt på deltakerkommune og årstall fremgår av tabell 2. For perioden 2017-19 disponerer programmet en budsjetttramme på 14,5 millioner kroner.

Tabell 2: Finansiering av næringsprogrammet. Per deltakerkommune og år.

Kommune	2017	2018	2019	Totalt 2017-19
Gjøvik	2 500 000	2 500 000	1 850 000	6 850 000
Vestre Toten	1 000 000	1 000 000	1 000 000	3 000 000
Østre Toten	800 000	800 000	800 000	2 400 000
Søndre Land	750 000	750 000	750 000	2 250 000
Totalt	5 050 000	5 050 000	4 400 000	14 500 000

Kilde: Gjøvikregionen Utvikling

Programmet gjennomføres i nært samarbeid mellom Gjøvikregionen Utvikling, som ivaretar programledelsen, og næringsrådgiverne i de deltakende kommunene. Av tilgjengelige midler går om lag 90 prosent til tilskudd til bedrifter og ti prosent til «administrasjonskostnader», som også inkluderer rådgivning i forbindelse med søknader. Programledelsen utgjør omtrent et halvt årsverk. Andelen til administrasjon er relativt lav, ettersom programmet nyttiggjør seg at de kommunale næringsrådgiverne deltar aktivt i bedriftsdialogen, i fremste rekke identifisering av aktuelle prosjekter. Innsatsen til næringsrådgiverne finansieres av kommunene selv.

Programmets organisasjon består av programledelse og programstyre. Programmets styre består av seks personer, hvorav fire fra kommunene og to fra næringslivet. Alle de fire involverte kommunene er representert i styret, med rådmann/kommunalsjef eller ordfører. Programstyret gjør vedtak om tilsagn til bedrifter på grunnlag av søknad og programledelsens saksforberedelse. Det har vært kontinuitet i styresammensettingen gjennom hele programperioden.

Oppland fylkeskommune og Innovasjon Norge er ikke direkte involvert i programmet. Innovasjon Norge var involvert i tidlig fase (2017) av programmet, men etter personellutskiftninger i Innovasjon Norge er det ikke utpekt en ny observatør. Fylkeskommunen ble omsøkt finansiell støtte til programmet, men valgte å ikke innvilge søknaden. Begrunnelsen for avslaget var at aktiviteten i programmet ligger for tett opp mot virksomheten til Innovasjon Norges, som er fylkeskommunenes verktøy for bedriftsrettet næringsutvikling.

2.3 Målstruktur og arbeidsform

Næringsprogrammet har til formål å gi finansiell støtte til nyskapende utviklingsprosjekter i bedrifter med potensial for vekst og økning i arbeidsplasser. Det retter seg primært mot etablerte små og mellomstore bedrifter, men det kan også gis støtte til nettverk av bedrifter og til nyetablerte bedrifter. Programmet innebærer i betydelig grad en videreføring av mål og arbeidsmåte utviklet i omstillingsprogrammet i Vestre Toten kommune. Innsatsområdene i programmet er bransjene industri, bioøkonomi (mat og treprodukter) og IKT.

Programmet samarbeider tett med næringsrådgiverne i de fire kommunene. Næringsrådgiverne skal bidra til identifisering av mulige prosjektidéer, og koble disse til næringsprogrammet i Gjøvikregionen. Prosjektsøknader mobiliseres delvis gjennom næringsrådgivernes proaktive arbeid med næringslivet i egen kommune, og delvis gjennom nettverket til programledelsen. Næringsrådgiverne i de fire kommunene møttes regelmessig (månedlig), og næringsprogrammet er ett av temaene i slike møter. Næringsprogrammet supplerer verktøykassen til rådgiverne.

Næringsprogrammet og muligheten for økonomisk støtte er i begrenset grad profilert overfor næringslivet i regionen, med noe variasjon mellom kommunene. Næringsprogrammet benytter en dialogbasert søknadsbehandling, der endelig søknad blir utformet på grunnlag av tilbakemeldinger på tilbudsskissen fra programledelsen og/eller næringsrådgiverne til søkerbedriften. Arbeidsformen er lite byråkratisk, og innebærer samtidig god kvalitetssikring av prosjektsøknadene.

Ved første kontakt med et potensielt prosjekt blir det vurdert om prosjektet skal henvises til andre ordninger, i hovedsak Innovasjon Norge, om det skal avvises fordi det ikke møter søknadskriteriene,

eller om det skal arbeides videre med. De som programledelsen velger å gå videre med får råd om utviklingen av søknaden, før beslutning om støtte behandles i styret. Til grunn for behandlingen ligger saksfremlegg utformet av programledelsen. I forbindelse med styrebehandlingen er det vanlig praksis at bedriften presenterer søknaden og det aktuelle utviklingsprosjektet. De fleste prosjekter som fremlegges for styrebehandling blir vedtatt. Imidlertid har det vært flere tilfeller der søknaden er sendt tilbake til søkerbedriften med beskjed om ønskede utbedringer og presiseringer, og det er også tilfeller der styret har redusert tilsagnsbeløpet sammenlignet med det omsøkte beløpet.

Styret har i løpet av programperioden gitt enkelte prinsipielle føringer for hvilke prosjekter som skal prioriteres. Blant annet har styret presisert at støtte betinger en reell nyskaping i prosjektene, og at det ikke gis støtte til lean-prosjekter og lignende, da dette anses for å være del av den løpende utviklingen i bedrifter. Innovasjonshøyde og potensial for nye arbeidsplasser vektlegges særlig i vurderingen av enkeltsøknader.

2.4 Samspill med andre virkemiddelordninger

Næringsprogrammet skal støtte opp om prosjekter som ikke er aktuelle for støtte fra det ordinære virkemiddelapparatet, som i hovedsak betyr Innovasjon Norges virkemiddeltilbud. Programmet retter seg mot tidligfase prosjektutvikling, hvilket i liten grad støttes gjennom Innovasjon Norges virkemiddeltilbud. I Gjøvikregionen er dessuten kommunene Gjøvik og Østre Toten definert utenfor det distriktpolitiske virkeområdet, noe som innebærer høy terskel for tilsagn fra Innovasjon Norge til bedrifter lokalisert i disse kommunene.

Dersom prosjektet er aktuelt for støtte fra Innovasjon Norge så skal det henvises dit. Programmet har en nær dialog med Innovasjon Norge for å klargjøre hvorvidt søknader potensielt kan støttes av dem. Blant annet har næringsprogrammet og Innovasjon Norge gjennomført felles møter med enkeltbedrifter som har vært aktuelle tilsagnsmottakere. I det første året av programmet deltok Innovasjon Norge som observatør i styret for næringsprogrammet, men denne ordningen er ikke opprettholdt, på grunn av kapasitetsutfordringer i Innovasjon Norge. Mange av bedriftene som er støttet av næringsprogrammet har etablerte kundeforhold til Innovasjon Norge. Som det fremgår av tabell 3, så har 19 av de 32 (59 prosent) unike bedriftene støttet av næringsprogrammet også mottatt støtte fra Innovasjon Norge.

Tabell 3: Tilsagnsmottakernes kundeforhold til Innovasjon Norge

Kundeforhold til Innovasjon Norge	Antall
Etablert kundeforhold til Innovasjon Norge	19
Ikke kunde av Innovasjon Norge	13
Totalt	32
Kilde: Innovasjon Norge	

Det er også aktuelt å avstemme søknader mot fylkeskommunens program Grønn framtid, som skal støtte opp om klimanøytral næringsutvikling i Oppland. Både Grønn framtid og næringsprogrammet i Gjøvikregionen har mål om økt verdiskaping og etablering av arbeidsplasser, og retter seg mot tidligfase prosjektutvikling. Enkelte prosjekter er henvist fra kommunale næringsrådgivere i Gjøvikregionen til Grønn framtid, og har fått tilsagn fra dette programmet.

2.5 Programmets innretting

Per 1. juni 2019 har programmet gitt tilsagn til 36 prosjekter, med totalt tilsagnsbeløp på 12 795 000,- kroner. To prosjektsøknader som er behandlet i programstyret har ikke medført tilsagn. Fire bedrifter (Kapabl AS, TotAl Structures AS, Berthas Bakerier AS og Woodrock Group AS) har mottatt to tilsagn hver, og programmet har dermed støttet opp om 32 unike tilsagnsmottakere. Tilsagnsbeløpene varierer mellom 100 000,- kroner og én million kroner, med et gjennomsnitt på om lag 355 000,- kroner. Antall innvilgede søknader og samlet tilsagnsbeløp per år fremgår av tabell 4. Programmet er i rute når det gjelder å omsette disponible ressurser til utviklingsprosjekter.

Tabell 4: Innvilgede søknader fra programmet per år. Antall og beløp.

År	Antall tilsagn	Samlet beløp
2017	11	3 475 000
2018	18	5 980 000
2019	7	3 340 000
Totalt	36	12 795 000

Kilde: Gjøvikregionen Utvikling

De 36 tilsagnene fordeler seg på innsatsområdene bioøkonomi, IKT og industri. Flest tilsagn og størst samlet tilsagnsbeløp er tildelt prosjekter innen innsatsområdet industri, med 18 tilsagn og samlet tilsagnsbeløp på omlag 5,8 millioner kroner. Under innsatsområdet bioøkonomi er det tildelt ti tilsagn med samlet tilsagnsbeløp på om lag 4,3 millioner kroner, og under innsatsområdet IKT er det tildelt åtte tilsagn med samlet tilsagnsbeløp på om lag 2,7 millioner kroner. Tallene fremgår av tabell 5.

Tabell 5: Innvilgede søknader fra programmet per innsatsområde. Antall og beløp.

Innsatsområde	Antall tilsagn	Samlet beløp
Bioøkonomi	10	4 330 000
IKT	8	2 650 000
Industri	18	5 815 000
Totalt	36	12 795 000

Kilde: Gjøvikregionen Utvikling

Størst tilsagnsbeløp er tildelt bedrifter lokalisert i Gjøvik kommune, med om lag 5,1 millioner kroner. Bedrifter i Vestre Toten har mottatt tilsagn på totalt om lag 3,1 millioner kroner, og bedrifter i Østre Toten har mottatt tilsagn på totalt om lag 2,8 millioner kroner. Bedrifter i Søndre Land har mottatt tilsagn på om lag 1,2 millioner kroner. I tillegg er det tildelt to tilsagn på totalt 0,6 millioner kroner til bedriftsnettverk med bedrifter lokalisert i flere kommuner. Sammenlignet med kommunenes tilskudd til næringsprogrammet er det størst avvik for Søndre Land kommune, der næringslivet henter ut vesentlig mindre midler enn kommunen bidrar med til programmet. Tallene fremgår av tabell 6.

Tabell 6: Innvilgede søknader fra programmet per kommune. Antall og beløp.

Kommune	Antall tilsagn	Beløp
Gjøvik	12	5 050 000
Vestre Toten	9	3 110 000
Østre Toten	10	2 830 000
Søndre Land	3	1 205 000
Flere kommuner	2	600 000
Totalt	36	12 795 000

Kilde: Gjøvikregionen Utvikling

Programmet tildeler midler til forstudier, forprosjekter og hovedprosjekter. Det er gitt støtte til 3 forstudier (samlet tilsagnsbeløp om lag 0,9 millioner kroner), 16 forstudier (samlet tilsagnsbeløp om lag 5,6 millioner kroner) og 17 hovedprosjekter (samlet tilsagnsbeløp om lag 6,4 millioner kroner). Tallene fremgår av tabell 7.

Tabell 7: Innvilgede søknader fra programmet per prosjektfase. Antall og beløp.

Prosjektfase	Antall tilsagn	Samlet beløp
Forstudie	3	850 000
Forprosjekt	16	5 580 000
Hovedprosjekt	17	6 365 000
Totalt	36	12 795 000

Kilde: Gjøvikregionen Utvikling

2.6 Programmets resultater og effekter

Et av næringsprogrammets sentrale mål er å bidra til realisering av nye arbeidsplasser. Som del av spørreundersøkelsen til bedrifter som har mottatt støtte fra næringsprogrammet, er det stilt spørsmål om hvor mange nye arbeidsplasser (årsverk) støtten fra programmet har bidratt til å etablere, på dette stadiet i programgjennomføringen. De 26 bedriftene som har svart på spørsmålet rapporterer om totalt 44,1 nyetablerte årsverk. Arbeidsplassene er realisert i 20 bedrifter, mens seks bedrifter ikke rapporterer en effekt i form av etablerte årsverk. Tallene fremgår av tabell 8. Dersom det stipuleres at effekten er lik for de øvrige tre bedriftene som mottok spørreundersøkelsen, er den foreløpig dokumenterte effekten i form av nye arbeidsplasser på 49,2 årsverk. Tre bedrifter oppgir en effekt i form av nye arbeidsplasser på mer enn tre årsverk. Dette er Nutech AS med åtte årsverk, Berthas Bakerier AS med åtte årsverk og Intek AS med fem årsverk.

Tabell 8: Etablerte årsverk med støtte fra næringsprogrammet

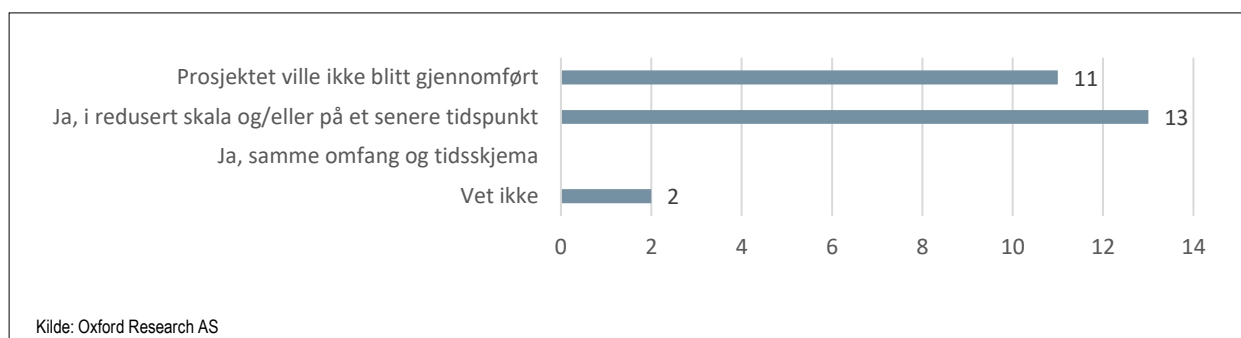
Kategori	Antall bedrifter	Totalt antall årsverk
Ingen skapte årsverk	6	0,0
0,1 til 1 skapte årsverk	11	7,1
1,1 til 3 skapt årsverk	6	16,0
Mer enn 3 skapte årsverk	3	21,0
Totalt	26	44,1

Kilde: Oxford Research

Gjennom spørreundersøkelsen ble det også undersøkt om det aktuelle prosjektet (utviklingsaktiviteten) ville blitt realisert uten støtten (figur 1). Dette omhandler programmets innsatsaddisjonalitet, altså

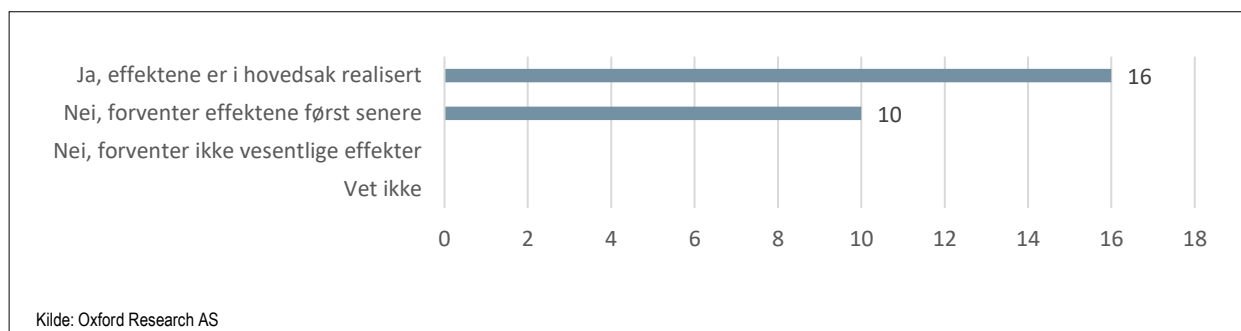
i hvilken grad den offentlige støtten er avgjørende for at prosjektene ble iverksatt, fremskyndet eller oppskalert. Offentlige virkemidler for næringsutvikling blir gjerne legitimert på grunnlag av deres addisjonalitet. Av 26 respondenter svarer elleve at prosjektet ikke ville blitt gjennomført uten støtten fra programmet og 13 at prosjektet er blitt fremskyndet og/eller oppskalert som følge av støtten. Totalt 24 av 26 respondenter (92 prosent) svarer dermed at støtten var avgjørende for at prosjektene ble iverksatt, fremskyndet eller oppskalert. Innsatsaddisjonaliteten kan dermed betegnes som meget høy.

Figur 1: Næringsprogrammets innsatsaddisjonalitet

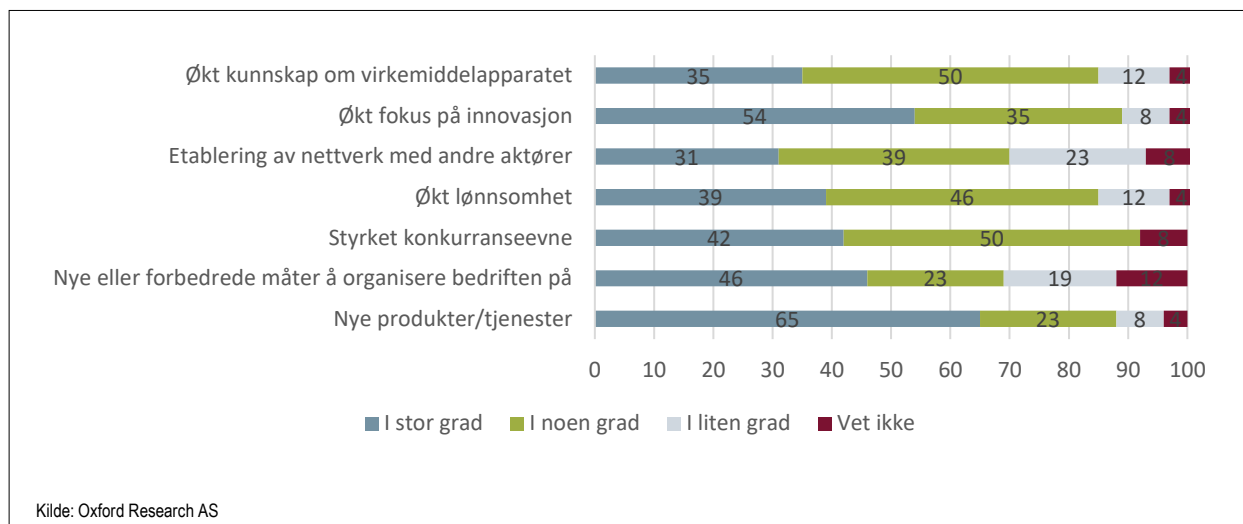
Respondentene ble videre spurt om hvorvidt prosjektets forventede effekter er realisert (figur 2). Av 26 respondenter svarer 16 at effektene i hovedsak er realisert, mens ti forventer at effektene inntreffer senere. Samtlige respondenter gir dermed uttrykk for at deres eget prosjekt er eller blir gjennomført som planlagt, og har medført eller vil medføre de effektene som var ønsket og forventet.

Figur 2: Realisering av effekter

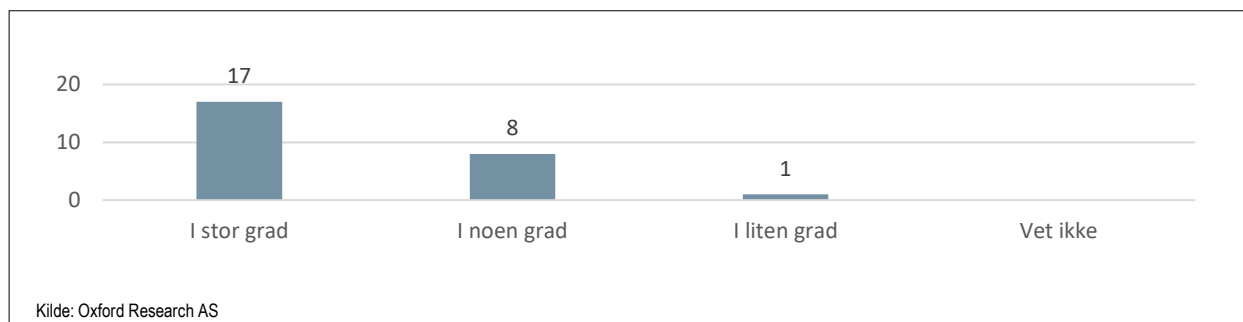
Bedriftene ble bedt om å oppgi i hvilken grad støtten hadde gitt ulike typer effekter for mottakers egen utviklingsevne og virksomhet (figur 3). Dersom man slår sammen respondentene som har svart «i stor grad» eller «i noen grad», ser man at effekten har vært størst for «styrket konkurransevne» (92 prosent), «økt fokus på innovasjon» (88 prosent) og «nye produkter/tjenester» (88 prosent).

Figur 3: Effekten av støtten fra næringsprogrammet på bedriftene

Utviklingsevnen i næringslivet er knyttet til bedrifters evne og vilje til å prioritere utviklingsarbeid i egen bedrift. Det krever kompetanse å kunne se behov og muligheter for bedriftens utvikling på lengre sikt, og å prioritere og gjennomføre slike aktiviteter fremfor ordinære driftsoppgaver. Mottakerne av spørreundersøkelsen er spurt om programmet betydning for styrking av bedriftens utviklingsevne (figur 4). Svarene viser at 25 av 26 respondentene oppgir at programmet har hatt stor eller noen grad av betydning for styrking av utviklingsevnen. 96 prosent av de deltagende bedriftene har dermed styrket sin utviklingsevne som følge av støtten fra næringsprogrammet.

Figur 4: Næringsprogrammets betydning for styrking av bedrifters utviklingsevne

3. Evaluators oppsummering og vurdering

Dette kapittelet inneholder Oxford Researchs oppsummering og vurderinger av næringsprogrammet i Gjøvikregionen, basert på data presentert i det foregående kapittelet. Det inneholder også anbefalinger til justeringer i en eventuell videreføring av programmet.

3.1 Oppsummering

Næringsprogrammet i Gjøvikregionen har til formål å gi finansiell støtte til nyskapende utviklingsprosjekter i bedrifter med potensial for vekst og økning i arbeidsplasser. Det tilbyr økonomisk støtte til tidligfase prosjektutvikling innen innsatsområdene industri, bioøkonomi (mat og treprodukter) og IKT. Programmet ble lansert i januar 2017 som et treårig pilotprosjekt, og for perioden 2017-19 disponerer det en budsjetttramme på 14,5 millioner kroner. Næringsprogrammet er etablert med programlederressurser som utgjør om lag et halvt årsverk, og leveres i tett samarbeid med næringsrådgiverne i de fire deltakerkommunene.

Arbeidsformen er adoptert fra omstillingsprogrammet i Vestre Toten (2010-17). Næringsprogrammet benytter en dialogbasert søknadsbehandling, der endelig søknad blir utformet på grunnlag av tilbakemeldinger på tilbudsskissen fra programledelsen og/eller næringsrådgiverne til søkerbedriften. Arbeidsformen er lite byråkratisk, og innebærer samtidig god kvalitetssikring av prosjektsøknadene. Programmet har en nær dialog med Innovasjon Norge for å klargjøre hvorvidt søknader potensielt kan støttes av dem. Dersom prosjektet er aktuelt for støtte fra Innovasjon Norge så blir det henvist dit.

Per 1. juni 2019 har programmet gitt tilsagn til 36 prosjekter, med totalt tilsagnsbeløp på 12,8 millioner kroner. To prosjektsøknader som er behandlet i programstyret har ikke medført tilsagn. Fire bedrifter har mottatt to tilsagn hver, og programmet har dermed støttet opp om 32 unike tilsagnsmottakere. Tilsagnsbeløpene varierer mellom 100 000,- kroner og én million kroner, med et gjennomsnitt på om lag 355 000,- kroner. Programmet er i rute når det gjelder å omsette disponible ressurser til utviklingsprosjekter.

En av de sentrale målsettingene for næringsprogrammet er å bidra til realisering av nye arbeidsplasser. På dette stadiet i programgjennomføringen er den dokumenterte effekten på 49 årsverk. 92 prosent av bedriftene som er støttet oppgir at støtten fra programmet var avgjørende for at prosjektene ble iverksatt, fremskyndet eller oppskalert. Samtlige bedrifter oppgir at eget prosjekt har eller vil medføre ønskede og forventede effekter, hvilket viser god kvalitet og gjennomføringsevne for prosjektene. 96 prosent av bedriftene har styrket sin utviklingsevne som følge av støtten fra programmet, og et klart flertall av bedriftene oppgir at støtten har medført effekter som økt fokus på innovasjon, etablering av nettverk og økt kunnskap om virkemiddelapparatet.

3.2 Evaluators vurdering

Oxford Research mener at næringsprogrammet i Gjøvikregionen gjennomføres på en meget kompetent og strukturert måte, der erfaringer med arbeidsformen fra omstillingsprogrammet i Vestre Toten videreføres på regionalt nivå. Denne arbeidsformen er testet ut over en lengre periode og har vist seg

hensiktsmessig, og næringsprogrammet utgjør dermed en kunnskaps- og erfaringsbasert tilnærming til næringsutvikling. Arbeidsformen omfatter proaktiv mobilisering av utviklingsaktiviteter internt og på tvers av bedrifter, dialogbasert utvikling av prosjektplaner og økonomisk støtte til gjennomføring av prosjektene. Den dialogbaserte søknadsprosessen sikrer god kvalitet i prosjektporteføljen.

Programmet kompletterer virkemiddeltilbudet i regionen, ved å tilføre mulighet for støtte til tidligfase prosjektutvikling innen de utvalgte innsatsområdene. Alle prosjektidéer og søknader vurderes opp mot Innovasjon Norges ordninger, for å avklare om prosjektene kan finansieres gjennom deres egne ordninger. På denne måten benyttes virkemiddelapparatet til størst mulig nytte for Gjøvikregionen. Leveransen av programmet er kostnadseffektiv, ettersom en høy andel av programmidlene tildeles næringslivet. Oxford Research mener at samspillet med de kommunale næringsrådgiverne fungerer som forutsatt og med en god arbeidsdeling, der rådgiverne sørger for mobilisering av bedrifter i egen kommune.

Næringsprogrammet har et omfattende og vekstkraftig næringsliv å samarbeide med, regionen sett under ett. Tilfanget av prosjektidéer er tilpasset programmets budsjettmessige størrelse, og programmet har ikke opplevd utfordringer med å omsette de økonomiske ressursene til utviklingsprosjekter. Etter Oxford Researchs vurdering er resultatene av programmet meget gode. Etter om lag to og et halvt års virksomhet og et samlet tilsagn på 12,8 millioner kroner, rapporterer de deltakende bedriftene om 49 nye årsverk. Målt mot ressursinnsatsen, tidsperioden programmet har vært aktivt og innretningen mot tidligfase prosjektutvikling, vurderer Oxford Research dette som et meget godt resultat. Fra tilsvarende næringsprogrammer er det kjent at resultater fortsetter å manifesteres etter hvert som bedriftene implementerer og videreutvikler tiltakene som er støttet av programmet, og det kan derfor med rimelighet forventes av resultatene i form av arbeidsplasser vil øke i tiden som kommer. I tillegg er enkelte av prosjektene fremdeles i gjennomføringsfasen, slik at det er prematurt å forvente resultater i form av arbeidsplasser. Programmet har også bidratt til økt lønnsomhet og styrket konkurransevne for bedriftene. Bedriftene gir også uttrykk for forbedret utviklingsevne, hvilket tilrettelegger for videre utvikling av bedriftene og ytterligere gevinstrealisering i fremtiden.

Programmet fremstår også instrumentelt for styrking av samspillet om næringsutvikling i regionen som helhet. Det utgjør et verktøy for utvikling i enkeltbedrifter og bedriftsnettverk, og bidrar samtidig til samarbeid mellom kommunene om implementeringen.

3.3 Anbefalinger

Næringsprogrammet skal bidra til verdiskaping og nye arbeidsplasser i Gjøvikregionen. Dette angir en retning for hvordan regionen skal utvikle seg på disse parameterne, som altså er økt verdiskaping og flere arbeidsplasser. Det er imidlertid ikke definert i hvilket omfang programmet skal bidra til endring på parameterne, altså hvor mye verdiskapingen skal øke og hvor mange nye arbeidsplasser som skal skapes. Oxford Research anbefaler at det vurderes om det bør etableres måltall for målsettingene, eventuelt også fordelt per innsatsområde. Til grunn for anbefalingen ligger en oppfatning om at det bør være en bevissthet omkring hva som skal være ambisjonen for programmet. En slik definert og målsatt ambisjon kan utgjøre et grunnlag for vurderinger i styret og blant eierkommunene om utvikling og resultatoppnåelse i programmet. Oxford Research vil samtidig understreke at det er problematiske

forhold ved det å sette et konkret måltall. Blant annet vil de nødvendigvis være noe tilfeldig fastsatt, og de vil også utgjøre målestokken i senere vurderinger av programmets resultater.

Resultater og erfaringer fra gjennomførte prosjekter vil utgjøre viktig kunnskap for programledelsen og næringsrådgiverne i kommunene, og viktig styringsinformasjon for programstyret. Oxford Research anbefaler at det etableres systemer og rutiner for innhenting og spredning av slik kunnskap. Når det gjelder nye arbeidsplasser som programmet har bidratt til å etablere, innhentes det per i dag tall for forventede nye arbeidsplasser i forbindelse med prosjektsøknad, samt etablerte og forventede nye arbeidsplasser ved prosjektavslutning. Oversikten bør oppdateres og kvalitetssikres jevnlig, slik at den gir et reelt bilde av resultater per tid.

Det bør også etableres rutiner for innhenting og spredning av erfaringer fra gjennomførte prosjekter. Sluttrapporter bør tilgjengeliggjøres systematisk for styret, administrasjon og næringsrådgivere. Oxford Research anbefaler at det i tillegg hentes ut lærdommer fra det enkelte prosjekt som avsluttes, og at dette skriftliggjøres (for eksempel en kort punktliste) og distribueres til personell i programmet. Lærdommer fra avsluttede prosjekter bør ligge til grunn for den videre gjennomføringen av programmet.

For å sikre utnyttelse av potensial og realisering av gevinster anbefaler Oxford Research at det etableres rutiner for oppfølgende dialog med bedrifter i forbindelse med prosjektavslutning. Formålet med dialogen vil være å bistå bedriften i videreutviklingen av tidligfaseprosjektet som er støttet. I dialogen kan det klargjøres hva som kan være videre steg for bedriften, hvilke utfordringer og behov dette eventuelt innebærer, og hvordan næringsprogrammet og virkemiddelapparatet for øvrig kan bidra. Hvis relevant kan også Innovasjon Norge inviteres til å delta i dialogen. Et slikt møte kan være motiverende for bedriftens videre prioritering av utviklingsoppgaver.

Oxford Research oppfatter at arbeidsformen som benyttes i mobiliseringen av prosjektidéer inneholder et betydelig risikomoment. Mange av søknadene som innvilges blir utviklet fra prosjektidé til prosjektplan, i samarbeid mellom bedrift og programledelsen. Det er også svært få avslag på prosjektsøknader som det er arbeidet med i programmet. I praksis innebærer dette at beslutningen om hvilke prosjekter som støttes blir tatt svært tidlig i utviklingen av en prosjektidé, basert på programledelsens vurdering av hvordan idéen kan utvikles, tilpasses og kvalitetssikres. Dermed er programmet og den prosjektporteføljen som etableres svært avhengig av næringsutviklingskompetansen til programledelsen. Per tid har programmet en ledelse med stor kjennskap til næringslivet i regionen, og betydelig erfaring med næringsutvikling. Oxford Research mener styret og eierkommunene bør være oppmerksomme på at kompetansenivået i programledelsen er en nøkkelfaktor i programmets suksess, og at kompetansenivået må opprettholdes i en eventuell videreføring av programmet.

I forbindelse med beslutningen om en videreføring av programmet, kan det være hensiktsmessig med en revurdering av aktørbildet. Programmet har tidligere søkt en tettere involvering av fylkeskommunen og Innovasjon Norge i programmet, blant annet i form av observatørstatus i styret, og bør på nytt undersøke interessen for en mer direkte involvering av disse aktørene. Oxford Research anbefaler også at Nordre Land kommune på nytt inviteres til å delta i næringsprogrammet. Avslutningen av treårsperioden kan også være et hensiktsmessig tidspunkt for revurdering av styresammensettingen.

I programmet er det et uttalt mål om at det over tid skal være en viss balanse mellom budsjettbidrag og samlet tilsagn på kommunenivå. Per tid er det relativt god balanse for flertallet av kommunene, samtidig som næringslivet i Søndre Land har mottatt betydelig mindre midler enn kommunen har bidratt med. Oxford Research anbefaler at programmet opprettholder fokuset på balansen mellom bidrag og samlet tilsagn, med et særlig fokus på å mobilisere prosjekter i Søndre Land.

DANMARK

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20
2000 Frederiksberg
Danmark
Tel: (+45) 3369 1369
office@oxfordresearch.dk

NORGE

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
Tel: (+47) 4000 5793
post@oxford.no

SVERIGE

Oxford Research AB
Norrländsgatan 11
103 93 Stockholm
Sverige
Tel: (+46) 08 240 700
office@oxfordresearch.se

FINLAND

Oxford Research Oy
Fredrikinkatu 61a
00100 Helsinki
Finland
www.oxfordresearch.fi
office@oxfordresearch.fi

BRUXELLES

Oxford Research
C/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
www.oxfordresearch.eu
office@oxfordresearch.eu

LATVIJA

Oxford Research SIA
Vilandes iela 6-1
LV-1010, Rīga, Latvija
Tel.: (+371) 67142503
http://oxfordresearch.lv
info@oxfordresearch.lv